

TERRA LIBERA

ČASOPIS HLÁSÍCÍ SE K TRADICI LAISSEZ FAIRE

květen 2000 / ročník 1

V tradici LAISSEZ-FAIRE

Na sklonku roku 1998 navštívil Prahu věhlasný novozélandský reformátor Roger Douglas. Člověk, který během jednoho volebního období změnil svou zem k nepoznání. Douglas byl po dlouhá léta socialistickým politikem. Věřil dlouhá léta v prospěšnost polosoциalistických experimentů. Tváří v tvář rozvrácenému hospodářství, jež je nutným důsledkem oslabení koordinační schopnosti trhu a nárůstu moci politiků a jejich arbitrárního rozhodování, se rozhodl pro změnu. Významným způsobem odstátnil, privatizoval a de-reguloval novozélandskou ekonomiku. Pár let stačilo k provedení zásadní změny, která vytvořila prostor pro nárůst svobody a bohatství Novozélandanů. Douglas provedl, co uměl, a odešel. Nevzdával se nikdy za velkého teoretika. Provedl to, co napovídal zdravý rozum. U příležitosti jeho návštěvy Prahy vyšlo první číslo časopisu LAISSEZ-FAIRE. Tento časopis s podtitulem „pro svobodu jednotlivce“ měl vysvětlovat základy fungování společnosti. Měl ukázat na důvody, proč musí být svoboda jednotlivce základem svobodné společnosti a k jakým tragickým koncům spěje společnost, která svobodu nerespektuje a je založena na používání násilí – na vyvlastňování a vyhrožování použitím síly proti poctivým a svobodným lidem. Měl vysvětlovat harmonii zájmů a rovnost, na které je nutné vystatven trh, a vytváření vztahu podřízenosti a nadřízenosti a nutný střet zájmů, který nutně plodí politika a rozšiřování moci státu. Chtěl ukazovat na výjimečné příklady světových reformátorů, kteří čas od času přibrzdí tendence k větší státní regulaci a vyšším daním. Poměrně dlouho se tento cíl dařilo plnit, ale věci se časem začaly měnit. Na scéně se totiž objevil fenomén Václava Klause. Český „reformátor“, který dle vlastních slov byl „vždy kdesi daleko napravo“, člověk, který sám sebe považuje za velkého teoretika svobodné společnosti a rakouské ekonomické školy, člověk, který řekl, že se nejvíce naučil ze čtení Misesovy Human Action, a který prohlásil, že „kdyby rakouská škola vymřela v Rakousku, my tady v Praze ji při životě udržíme“. Člověk, který se chlubí tím, že jako

(pokračování na straně 2)

Dan Šťastný, Radana Šťastná, Ivana Kokešová Zdravotnictví trochu jinak

„Já tvrdím, že mé tělo je mé vlastní, alespoň jsem je za své vždy považoval. Ublíží-li mu tím, že s ním experimentuji, jsem to já, kdo trpí, a ne stát.“

Mark Twain

Naším záměrem je doplnit pestrou paletu prací zabývajících se čistě empirickými otázkami fungování jednotlivých systémů zdravotní péče trochu teoretičtějším pohledem, jehož ohniskem zájmu jsou mimo jiné samotné základy státem řízeného zdravotnictví. Po vymezení skutečností, jež způsobují, že takové systémy zdravotnictví nikde na světě nefungují tak, jak by si jejich tvůrci přáli, bude nastíněna podoba zdravotnictví při absenci státního intervencionismu. Poslední část bude věnována vztahu mezi ekonomikou a politikou vlády v této oblasti.

Současné pojetí zdravotnictví

Na konci 20. století je zdraví člověka považováno za něco, na co má každý člověk právo, resp. nárok. Sama Listina základních práv a svobod zaručuje ve své části Sociální práva občanů ČR, že „každý má právo na ochranu zdraví“ a že „občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon“. Zdraví (a péče o něj) tedy často není považováno za „pouhý“ statek (*good*) a neuvazuje se o něm jako o předmětu spotřebitelského chování.

Na straně nabídky služeb spojených s péčí o zdraví je situace obdobná. Obzvláště lékaři již nejsou považováni za pouhé odborníky, kteří mohou formou dobrovolné spolupráce poskytovat příslušné služby těm, kteří o to projeví zájem. Do jisté míry pro ně dnes existuje naopak povinnost určité služby poskytovat. Na tuto profesi tak není nahlíženo jen jako na jednu z řady jiných, ale spíše jako na jisté poslání.

Vezmeme-li v úvahu tyto skutečnosti, není divu, proč je dnes zdravotnictví odvětvím pod téměř dokonalou taktovkou státní byrokracie. Převažuje přesvědčení, že bez zásahů státu by se zdraví stalo výsadou jen těch nejbohatších, kvalita zdravotní péče by se zhoršila, nebo že by se lidé o své zdraví neuměli (nechtěli) sami postarat. Většina takových argumentů vychází z paternalismu, z představy, že lidé obecně nevědí, co je pro ně dobré, a dokonce i kdyby to věděli, tak by se dle toho nechovali. Z toho vyplývá „morální“ povinnost pro ty moudré (politiky, byrokracií) lidem pro jejich dobro určité chování (jako třeba starat se o zdraví) i proti jejich vůli vnutit.

Zdraví bylo dokonce označeno za veřejný statek a zdravotnictví za odvětví, které ho má všem poskytovat. I když pomineme arbitrárnost teorie veřejných statků, představuje zařazení zdraví mezi veřejné statky i z pohledu standardní ekonomie značně nejasný a pochybný krok. Absurdita myšlenky, že spotřeba zdravotní péče je nerivalitní, může zůstat skryta snad jen do chvíle, kdy ji spotřebitelé začnou potřebovat. Navíc, i kdybychom zdraví za veřejný statek přijali, stále není jasné, proč by ho musel poskytovat stát prostřednictvím zdanění.

Následkem všech zmíněných skutečností se potom zdravotnictví jeví jako zvláštní odvětví, které nelze ponechat „na pospas trhu“. Populárním postojem je tak například názor, že „se zdravím se neobchoduje“, či že „trh do zdravotnictví nepatří“. Předmětem následující úvahy jsou důsledky, ke kterým toto populární pojetí zdravotnictví vede. Ty jsou všude ve světě předmětem neustálé debaty nad tím, proč systémy zdravotnictví nepracují tak, jak by si jejich tvůrci představovali, a jsou tak zároveň příčinou nikdy neustávajícího volání po reformě těchto systémů.

Stav a problémy současných systémů

Společným znakem mnoha současných systémů zdravotní péče, které jsou řízeny státem, je skutečnost, že jsou víceméně průběžně financovány z daní. Tato skutečnost bývá ospravedlněna, jak bylo uvedeno v předchozí části, buď na základě paternalismu (pro tento termín bývá většinou nalezen nějaký eufemismus) či na základě pojetí zdraví jako ve-

(pokračování na straně 2)

Zdravotnictví trochu jinak

(pokračování ze strany 1)

řejného statku. Ten, kdo stojí o zdravotní péči, nebo se domnívá, že o ni může někdy stát, se tak o rozsahu a kvalitě péče o své zdraví nerozhoduje a ani rozhodovat nemůže: musí si pod hrozbou sankcí za pašální cenu zdravotní péči (resp. její možnost) zakoupit. Od chvíle, kdy tak učiní, se jeho mezní (explicitní) náklady na zdravotní péči tedy zpravidla blíží nule.

Skutečnost, že je zdravotnictví kolektivně financováno, vede k tomu, že se zdraví jednotlivce v jistém smyslu skutečně stává i věcí ostatních: Čím zdravější můj soused bude, tím méně nás to oba bude stát. Ve světle tohoto faktu je potom pochopitelná snaha státu zakázat lidem některé aktivity, o kterých se domnívá, že mohou zvyšovat potenciální náklady na zdravotnický systém. Již dnes lze tuto snahu identifikovat ve velké části zjevně paternalistických regulací (hygienické normy, bezpečnostní pásy v automobilech, kouření, drogy...). Aplikací stejné logiky by však úsilí státu mohlo dojít do takových krajností, že by bylo zákonem zakázáno lyžovat, jíst tlusté maso, vyplňovat daňová přiznání či provádět jiné činnosti, při nichž je zvýšené riziko poškození zdraví!

Tato skutečnost má za následek významné změny motivací jak na straně poptávky, tak na straně nabídky. Jednak je zřejmé, že je-li něco poskytováno zadarmo, bude poptávané množství tohoto statku větší, než v situaci, kdy je cena blíže mezním nákladům. To, co ekonomie nazývá morálním hazardem, se zde projevuje naprosto zřejmě: nulová cena zdravotní péče snižuje snahu poptávajících zdravotním problémům předcházet. Za druhé, poskytovatelé zdravotní péče (lékaři) jsou vzhledem k mechanismu svého odměňování, který je ve větší či menší míře odvislý od (i když arbitrárně stanoveného) výkonu, přirozeně motivováni vykázat co největší aktivitu. V důsledku existence jen velmi omezeného zájmu spotřebitelů zdravotní péče o její „spotřebované“ množství neexistuje nic, co by tvořilo protiváhu zmíněným snahám lékařů. Celý systém tak dohromady motivuje obě strany trhu k co nejvyšší (vykazované) produkci a spotřebě. Je potom zcela logické, že náklady na zdravotnictví stoupají tak závratným tempem.

Další skutečností, která činí zdravotnictví velmi specifickým odvětvím, je úroveň státní regulace na obou stranách trhu. Standardní myšlení hlásá, že vzhledem k důležitosti zdraví nejen že není možné ponechat na trhu kvalitu poskytovaných služeb (což vyúsťuje v opatření na straně nabídky), ale z důvodu velkých nároků na odbornost není možné nechat velký prostor pro rozhodování ani poptávajícím.

Na straně nabídky se tak mohou vyskytovat pouze osoby s přesně definovanou kvalifikací, kterou lze získat výhradně ve státních, nebo alespoň státem certifikovaných, institucích. Stávající lékaři tvoří velmi silnou zájmovou skupinu, jejímž zcela

smysluplným cílem je snažit se pustit do svého odvětví co nejméně lékařů nových (jiných). Ve Spojených státech je například tato lobby institucionalizována jako *American Medical Association* (AMA).

Pléjádá státních zásahů do tohoto odvětví se samozřejmě nezastavuje u lékařů. Rozlévá se dále nejen na velkou část zdravotnického personálu, ale i na producenty zdravotnického zařízení a zboží, obzvláště léčiv. Státní úřady tak rozhodují nejen o jejich ceně, ale dokonce o samotné možnosti jejich použití! Například americká *Food and Drug Administration* (FDA) schvaluje veškerá léčiva, která mohou Američané legálně užívat. Jedním z důsledků monopolního postavení a tzv. „neziskovosti“ takové instituce je, že je výrazně snižována její motivace dělat to, co si její zastánci představují. Schválení jednoho léku tak zabere FDA často i více než 10 let, během nichž tento lék nemůže sloužit nikomu, ani lidem tak vážně nemocným, že pro ně ani zcela neznámý lék nepředstavuje ve srovnání s alternativami větší riziko. Pacienti si tak často pořizují léky buď na černém trhu za cenu zvýšenou ještě o rizikovou prémii za ilegality, nebo se pokoušejí pašovat potřebné léky ze zemí, kde jsou již legální (přičemž se zrovna tak vystavují trestnému postihu). Farmaceutické firmy navíc stojí tento schvalovací proces (dle *Pharmaceutical Manufacturers' Association*) běžně více než 300 milionů dolarů, které se nakonec musí přirozeně promítnout do cen jejich produktů.

V rozporu s primitivním modelem FDA jako „státní záruky za bezpečí a kvalitu“ připustila i sama FDA skutečnost, že již v mnoha případech nechala uvést na trh nebezpečný lék, který způsobil vážné zdravotní potíže nebo i smrt velkého počtu pacientů. I když bychom tedy pominuli zmíněné důsledky neschválení léku, které nejsou většinou součástí bilance úspěšnosti FDA, není ani tak její působení jasným přínosem.

Ani schválení léků však není posledním problémem na jejich cestě k nemocnému. Velká část léků totiž nesmí být prodávána bez předpisu od státem schválené osoby, tj. lékaře, a v podstatě žádné se nesmí prodávat mimo státem schválené prodejny, tj. lékárnny, jiným než státem schváleným personálem, tj. lékárníky.

Ze všeho, co bylo doposud na adresu současných systémů péče o zdraví řečeno, je zřejmé, že v nich naprosto chybí zásadní součást koordinačního mechanismu, díky kterému fungují jiná odvětví bez jakýchkoliv problémů: ceny. Neznáme-li relativní ceny běžné prohlídky, výroby určitého léku, amputace končetiny či transplantace srdce, je nutné je nahradit bodováním úkonů či jiným arbitrárním způsobem. Žádný takový systém však nemůže v plné míře systém cenové koordinace nahradit, a tak není divu, že je ve zdravotnictví tak často něčeho moc a jiného málo. Kvalita téměř unifikovaného

V tradici

LAISSEZ-FAIRE

(pokračování ze strany 2)

první Čech použil slovo kapitalismus. Člověk, kterému dlouho mnoho lidí věřilo, že představuje prototyp úspěšného bořítele socialistických experimentů. Dnes již snad řada lidí dokáže střizlivě posoudit výsledky jeho politického snažení (výsledky politiky „socialistického, neteoretického“ reformátora Douglase mohou posloužit jako dobrý příklad pro srovnání). Mnohem osudovější je ale dopad fenoménu Klaus na poli teoretickém. Snad i zde již lidé vidí jeho kvalifikovanost. Václav Klaus pravděpodobně na dlouhá léta zničil význam slova liberálníismus. Ztotožňování Klausovy politiky s liberální hospodářskou politikou pravděpodobně dlouhodobě zničilo intelektuální přitažlivost tohoto konceptu. Časopis LAISSEZ-FAIRE se postupně začal potýkat s podobným problémem. Ne všichni, kteří se podíleli na jeho vydávání, se dokázali oprostít od zatuchlého prostředí politických her českého státního kapitalismu. Nelze vydávat časopis s názvem LAISSEZ-FAIRE, vědět, co tento koncept znamená, a zároveň se programově vyhýbat kritice spolustraníků, toho času v čele polostátních firem, kteří shodou okolností financují „nezávislou vzdělávací“ instituci Václava Klause. Takovéto „ohledy“ jsou možná dobrou kvalifikací pro politickou kariéru, ale diskvalifikují člověka jako stoupence svobody a *laissez faire*. Tento vývoj je dokladem toho, že ušlechtilý koncept liberálního nebyl posledním ušlechtilým konceptem, který se Klausovi lidé pokoušejí zneužít pro své stranické hry.

Proto přicházíme s tímto novým projektem. Časopis TERRA LIBERA, jež se hlásí k tradici LAISSEZ-FAIRE, chce rozpracovávat a vysvětlovat myšlenky skutečného *laissez faire*, tj. myšlenky svobody a dobrovolné spolupráce. Nic více, nic méně. Existuje jasná hranice, za kterou stoupence *laissez faire* nemůže jít. Chce-li někdo nutit ostatním svou vůli nebo ohajovat nějaký státní monopol, pak není pro *laissez faire*. Tvůrci tohoto časopisu jsou pro dobrovolnost a proti všem státním monopolům. Nechtějí se vyhýbat žádným problematickým tématům a nechtějí být svázáni svěřací kazajkou loajality k žádné politické straně.

Na stránkách TERRA LIBERA budeme samozřejmě hovořit o politicích a politice. Vyzvedneme každý, byť nedokonalý, pokus o reformu směrem k větší svobodě (budeme hledat nějaké další „Douglase“). Pokusíme se o analýzu každého zásadního pseudoreformního kroku (budeme odhalovat další „Klause“). Budeme se snažit monitorovat aktivity politiků a odhalovat narůstající nebezpečí pro svobodu jednotlivce plynoucí z „usilovné“ legislativní činnosti a tvorby tisíců stran kvaziprávních norem.

Snad se ještě najde alespoň pár lidí, kteří se zamyslí nad argumenty, které ve prospěch svobody a *laissez faire* předkládáme. Svoboda za to stojí.

Josef Šíma

produktu je tak obětována ve jménu vzletných myšlenek o solidaritě a spravedlnosti.

Zdravotnictví bez účasti státu

Zdraví je z ekonomického hlediska stav individua, který je zpravidla preferován před stavem „horšího“ zdraví, např. nemoci. Produkce veškerých statků, tedy zboží (celaskon) i služeb (prohlídka krku), které tyto jednotlivci v rámci péče o své zdraví spotřebovávají (tedy poptávají), je potom záležitostí odvětví, které je možno označit jako zdravotnictví.

Jako všude jinde dochází i v tomto odvětví k pracovní specializaci, jejíž míra je často vzhledem ke znalostně a technicky náročným úkonům dokonce vyšší než v jiných oblastech. Na straně nabídky tedy existují různě specializované subjekty, jejichž existence je dána skutečností, že o jimi produkované statky je na straně spotřebitelů zájem. Konkrétní struktura zdravotnictví i každé jeho součásti (v místě a čase) je tak dána v konečné instanci poptávkou po statcích tohoto druhu, kterou se subjekty na nabídkové straně snaží s co nejnižšími náklady co nejvíce uspokojit. Jako všude jinde dochází tudíž i k dobrovolné směně, která vždy a všude zvyšuje očekávaný blahobyt všech zúčastněných subjektů.

Poskytování služeb ve zdravotnictví je tak zcela volnou živností. Lidé (spotřebitelé) se mohou se svými požadavky obrátit na kohokoliv a stejně tak kdokoliv je oprávněn, ale nikoliv povinen takové požadavky uspokojovat. Spotřebitelé se při svém rozhodování chovají stejně jako na jakémkoliv jiném trhu: čerpají ze zkušeností vlast-

ních i jiných (doporučení přátel), ohlížejí se na odbornou způsobilost a jako všude jinde volí mezi kvalitou (popř. kvantitou) a cenou a svými rozhodnutími tak v konečném důsledku rozhodují i o struktuře celého odvětví. Vzhledem k možným vážným následkům špatné volby se spotřebitelé na poli zdravotnictví chovají daleko obezřetněji, méně riskují a vytváří tak velký prostor pro existenci systému certifikátů a potvrzení o odborné úrovni poskytovatelů takových služeb. Tyto certifikáty se vztahují jednak na konkrétní osoby (např. diplom z konkrétní university je zárukou určité úrovně), tak i na celé instituce (ordinace, nemocnice apod.) Podobný systém pracuje i ve farmakologickém průmyslu. I léky tedy

může vyrábět a prodávat kdokoliv a spotřebitelé je mohou od kohokoliv dobrovolnou směnou získávat a i zde dělají kompromis mezi kvalitou (resp. kvantitou) a cenou.

Stejně jako všude jinde jsou i ve zdravotnictví smluvní strany vázány kontraktem, z jehož porušení vyplývají nároky poškozených stran na odškodnění. Takový poskytovatel zdravotní péče, který neplní své závazky z kontraktu tak nejen získává negativní reputaci, ale vznikají mu i další závazky z titulu porušení kontraktu. A tak stejně tak jako na trhu přežívají jen lepší pekaři, výrobci aut, či prodejci obuvi, mají i ve zdravotnictví tendenci zůstávat ti lepší, zatímco ti ostatní jsou z trhu vytlačeni.

V takovém světě přirozeně neexistuje ani žádné „právo na zdraví“. Každý si je tak vědom, že je to on, kdo nakonec ponese důsledky svého chování, které může nějakým způsobem ovlivňovat jeho zdravotní stav (tedy téměř všechno: od životoprávy, přes chození na červenou až po provozování sportu...). Skáče-li někdo na gumě z mostu, užívá-li drogy, či jezdí-li na motorce bez přilby, činí tak vždy na „svůj účet“. V případě úrazu mu nejsou již jeho léčení (záchrana!) zákonem povinni hradit ostatní, ale musí se o něj postarat sám, popř. za asistence subjektů, které jsou mu pomoci ochotny (rodina, přátelé, charitativní organizace) či smluvně zavázány (pojišťovny). Je vhodné si uvědomit, že ochota těchto subjektů pomoci bude tím menší, čím větší bylo zavinění poškozeného. Lidé budou mít zpravidla větší soucit s těmi, kteří se s určitým zdravotním problémem narodili, než s uživateli drog. Podobně se budou chovat i pojišťovny, které nebu-

Představme si svět, ve kterém jsou potraviny (stejně jako zdravotnictví jsou potraviny životně důležitou komoditou) administrativně přidělovány spotřebitelům zdarma na základě "potravinového pojištění" a i jejich produkce je vystavena silným intervencím ze strany státu (což až tak nepředstavitelné, vzhledem k dnešní situaci, není). Kdyby zde přišel někdo s návrhem deregulace výroby potravin a obchodu s nimi, byl by (stejně jako dnes v případě zdravotnictví) obviněn ze snahy o "kupčení" s potravinami a označen za bezcitného nepřítele chudých apod. Přesto, jak dnes vidíme, nikdo v systému tržní distribuce potravin hladem netrpí!

dou hradit léčení těm, kteří si zdraví poškodili úmyslně, nebo třeba v důsledku činností považovaných za amorální či nelegitimní (postřelený zloděj apod.)...

Zdraví je tedy předmětem běžného spotřebitelského chování a uspokojení této potřeby je vystaveno (jako všude jinde) rozpočtovému omezení. Výdaje na péči o zdraví jsou alokovány stejným způsobem jako na oblečení, kulturu, či nábytek. Vzhledem k soukromé povaze zdraví není nikdo zákonem nucen si péči o něj kupovat, a tak její rozsah záleží čistě na rozhodnutí konkrétních jedinců.

Ti si mohou vybrat nejen co do rozsahu zdravotní péče, ale i co do formy jejího financování. Převažující formou je pojiště-

ní, využívané (jak už to tak u pojištění bývá...) zvláště na financování nákladných léčení náhodných poruch zdraví. Takové pojišťovny samozřejmě nepodléhají v porovnání s ostatními odvětvími vyšší míře regulace. Při výběru svých smluvních partnerů na straně nabídky úzce spolupracují (popř. splývají) se zmíněnými certifikačními agenturami. Stejně jako existují specializované pojišťovny, existují i specializované charitativní organizace, které usilují o finanční pomoc v konkrétních případech (chudí, léčení následků nepojistitelné události apod.). I to ovšem probíhá na zcela dobrovolném (smluvním) základě.

O ekonomii a hospodářsko-politických (zdravotně-systémových) doporučeních

Ekonomie bývá i dnes často správně považována za pozitivní (tedy hodnotově neutrální) vědu. Proto nemůže sama o sobě sloužit jako zdroj doporučení hospodářsko-politických opatření. Může sloužit pouze jako technika k dosažení určitých cílů, stanovených mimo ekonomii (pomocí normativní vědy, např. etiky). Platí-li toto o hospodářské politice obecně, musí to platit i o státem spravovaném zdravotním systému.

Normou je zde dostupná zdravotní péče pro všechny. Hodnotově neutrální ekonomie může potom usilovat o nalezení způsobu, jak jenom tohoto neřešitelného cíle dosáhnout. Musí totiž vyřešit problém jak pomocí vzácných (omezených) zdrojů uspokojit neomezené potřeby. Stát je v takové situaci nucen stanovit úroveň zdravotní péče, kterou chce každému zaručit, a toho lze dosáhnout pouze prostřednictvím státní redistribuce (tj. pomoci jedněm na úkor druhých). I když bude tato redistribuce úplná, nikdy nemůže být dosaženo té nejlepší technicky možné úrovně zdravotní péče pro všechny. Těm, kteří disponují nadprůměrnými prostředky, bude muset vysvětlit, proč si již nemohou dovolit zdravotní péči, kterou požadují. Přes veškerou snahu o nivelizaci zdravotní péče existují i dnes zákroky, které si nemohou dovolit všichni. S pokrokem v tomto odvětví se navíc mohou rozdíly mezi zaručenou a technicky možnou péčí ještě zvětšovat. Ekonomové se musí dále při udílení svých „hodnotově neutrálních“ doporučení vypořádat s nekonečným množstvím problémů, které státem plánované zdravotnictví vyvolává, kdy jedno regulační opatření často vyvolává nutnost zavedení řady dalších. S tím vším mají úředníci (i s podporou ekonomů – specialistů) všude na světě značné problémy.

Závěrem

Z toho, co bylo dosud řečeno, vyplývá, že zdravotnictví jako naprosto svobodné, soukromé odvětví by bylo schopno uspokojovat poptávku po zdravotní péči způsobem, který by nejen zcela jistě lépe odrazil preference jednotlivců, ale pravděpodobně by též lépe naplňoval deklarova-

né cíle dnešního systému – široce dostupnou zdravotní péčí. I kdyby tomu tak nebylo, tak ale stále není zdaleka jasné (jak bylo naznačeno v předchozí části), kde se bere etická nadřazenost systému přerodělování a široce dostupné péče nad vlastnickými právy a osobní odpovědností.

Zásadní odstátnění zdravotní péče je s ohledem na převládající kolektivistickou filozofii a provázanost s ostatními státem řízenými odvětvími (důchodové zabezpečení, nemocenské pojištění) značně komplikovaný proces, který by patrně nezískal u voličů příliš mnoho hlasů. Jakékoliv re-

formy státního zdravotnictví však musí vždy zákonitě ztroskotat na faktu, že k tomu potřebné hodnoty zkrátka nelze vytvořit pouhým uzákoněním „práva na zdraví“.

Text v plném znění lze nalézt v menu E-texty na <http://www.libinst.cz/czech/pubhome.htm>.

Dominick T. Armentano

Proč odstranit protimonopolní zákonodárství

Lze si jen stěžet představit věc, která by byla vnitřně rozpornější a o své absurdnosti, nesmyslnosti a škodlivosti dnes a denně více přesvědčující, než je protimonopolní zákonodárství se svým výkonným orgánem – Úřadem na ochranu hospodářské soutěže. Kdo jiný než stát může totiž vytvořit monopol, který by byl životaschopný? Vždyť stačí otevřít oči a rozhlédnout se kolem sebe. Je proto velmi dobrou zprávou, že se i českému čtenáři dostává do rukou skvělá kniha amerického profesora Dominicka T. Armentana, která krok za krokem, argument po argumentu vyvrací všechny údajné důvody pro existenci protimonopolního zákonodárství. Ukazuje, že ekonomická teorie, která jej podpirá, stojí na hliněných nohou a při zevrubnějším zkoumání se bortí. Ukazuje, jak scestné jsou tolik populární teorie jako například teorie predátorského snižování cen a jak překroucená je naše znalost minulosti, která bere za prokázané prospěšné působení protimonopolních zákonů. Historická zkušenost nám však dodává desítky a stovky příkladů (s nejdůležitějšími nás autor v knize seznamuje), které ukazují, jak bylo protimonopolní zákonodárství zneužíváno a k jakým tristním rozhodnutím úřady v historii dospívaly. Dozvídáme se tak, jak úspěšné firmy byly trestány pouze proto, že byly úspěšné a efektivní, nebo jak vhodnou definicí tzv. relevantního trhu úřady dokázaly

i z bezvýznamné firmy učinit monopolistu, jehož pak mohly potrestat. Z právního pohledu jsou protimonopolní zákony „nevypočitatelné a arbitrární a jednotlivci a firmy souzené podle takového zákona se mohou stěžet těšit řádnému soudnímu procesu“.

Hlavní argument proti monopolnímu zákonodárství je ale samozřejmě argument morální. Protimonopolní zákony „regulují soukromé a mírumilovné obchodování“ a „narušují vlastnická práva“. Jak Armentano uzavírá, „ekonomické a normativní zdůvodnění zrušení protimonopolních zákonů je působivé. Tyto zákony ztratily jakoukoli oprávněnost.“ Ve speciální předmluvě pro české vydání své argumenty rozvíjí ještě dále, píše: „Protimonopolní zákonodárství může být sice populárním americkým exportním artiklem, jedná se nicméně o podvodnou politiku, která škodí svobodné a efektivní ekonomice. Existuje-li, mělo by být odstraněno. Neexistuje-li, je třeba se jeho zavedení důsledně bránit. Spojené státy americké trpí již 100 let perverzními dopady protimonopolního zákonodárství. Svět by se měl z této smutné zkušenosti poučit.“ Poučíme se?

Vydává Liberální institut ve spolupráci s firmou MegaPrint. (136 stran, 150,- Kč. Sleva 20 % pro členy Klubu přátel liberální literatury.)

Legislativní okénko

aneb co nám parlament uzákonil, vláda nařídila a ministerstva vyhlásila

Zamyšlení v nás vzbuzuje nařízení vlády č. 201/1999 Sb. Již pečlivé prostudování jeho názvu nám dostatečně vypovídá o povaze tohoto právního aktu naší moci výkonné. Titul předpisu tedy zní: *Nařízení vlády, kterým se stanoví pravidla pro poskytování dotace pro posílení spotřeby mléka u žáků prvních a druhých tříd základních škol a kterým se mění nařízení vlády č. 4/1999 Sb., o použití části příjmů Pozemkového fondu České republiky k podpoře vývozu jatečných prasat.*

Všichni máme jistou povědomost o skvělém nápadu našich ministrů dotovat dodávky mléka pro naši školní mládež. Původně jsme si mysleli, že ti chlapi to dají ze svého, pak jsme je podezírali, že to bude opět z našich peněz, peněz daňových poplatníků. Pravda je jiná. Citované nařízení vlády nám odhaluje, už svým názvem, a jeho normativní text nás v tom utvrzuje, že vláda musela velmi seriózně vážít a rozhodovat mezi dvěma celospolečenskými prioritami.

Co podpořit? Spotřebu mléka u žáků prvních a druhých tříd nebo raději vývoz jatečných prasat. Moudrá vláda našla jistě správná kritéria řešení a rozhodla ve prospěch naší mladé generace. Vývozci jatečných prasat ostrouhali. Skoro máme obavu, aby se nám v republice nezačal hromadit dobytek. Vývozu prasat hrozí bez podpory stagnace, krav jistě díky podpoře spotřeby mléka přibude a volů, jak praví lid, máme stále dost.

JUDr. Miroslav Sylla a advokátní kancelář ŠVÁB, ZIMA a partneři

Letní univerzita

Poslední příležitost přihlásit se na Letní univerzitu liberálních studií 2000, která se bude konat ve dnech 26. 6. až 2. 7. 2000 v Jindřichově Hradci.

Více na www.libinst.cz.

Předplatné TERRA LIBERA

*Jak se stát každý měsíc součástí
TERRA LIBERA?
Předplaťte si zaslání časopisu
TERRA LIBERA.*

Existují dvě varianty:

1. Za 0,25 g zlata či 100,- Kč Vám budeme zasílat po zbytek roku každý měsíc jeden výtisk na Vámi zvolenou adresu v rámci ČR.

2. Za 0,125 g zlata či 50,- Kč Vám budeme zasílat po zbytek roku každý měsíc elektronickou verzi časopisu ve formátu PDF na jakoukoliv adresu elektronické pošty.

Plaťte prostřednictvím e-gold, č. účtu 131844, nebo hotově v sídle Liberálního institutu.

TERRA LIBERA je měsíčníkem
vydávaným společností TERRA LIBERA.

Kontaktní adresa:
**TL c/o Liberální institut,
Spálená 51, 110 00 Praha 1
E-mail: TL@libinst.cz.**

Jeho vydávání není povoleno ani schváleno žádnou státní institucí.

TERRA LIBERA
vychází s podporou Liberálního institutu

www.libinst.cz

Pořídte si **e-gold** účet.

Navštivte <http://www.libinst.cz> a klepněte na ikonu e-gold, nebo přímo <http://www.e-gold.com/e-gold.asp?cid=131844>.